

obdobja vse do 18. stoletja. Pomemben vir za zgodovinske predstavitve vizitacije. O njih govorita kar dva prispevka, Gregorja Škafarja *Turniška (pra)župnija v vizitacijskih zapisnikih iz let 1660, 1665 in 1669* ter Janje Adanič *Prva sombotelska kanonična vizitacija turniške župnije leta 1778*. V prispevku *Varašanci v fondih Pokrajinskega arhiva Maribor* Gordana Šovegeš Lipovšek podrobno niza dokumente o Turnišču, ki jih hrani ta institucija. O samih prebivalcih govorita članek dr. Vinka Škafarja *Seznam duhovnikov, krščenih v Turnišču, pri Mariji pod logom* ter prispevek Gorazda Benceja in mag. Franca Kuzmiča *Nekateri znameniti Varašanci*. Njihovo življenje na prelomu iz 19. v 20. stoletje riše Boris Kučko s prispevkom *Gospod in gospa*. Katalog končuje seznam dokumentov in predmetov, ki si jih je bilo moč ogledati na razstavi. Čeprav v katalog ni bil vključen že navedeni fond turniških trških listin, predstavlja »nespregledljiv« prispevek tako za strokovno javnost, kaj šele za kakšnega lokalpatriota.

Sicer pa ne smemo prezreti teženj Pokrajinskega arhiva Maribor (in vseh akterjev), da v program svojih »razstav« vključi tudi tako obrobno zgodbo, kot je ta o *Varašču in Varaščanah*.

Gorazd Benč

Bilo je nekoč v Trbovljah. Iz hiše pisanih spominov – Zanimivi dogodki iz »življenja« občine Trbovlje od 1849 do 1941

9. novembra 2011 je bila v Trbovljah otvoritev skupne razstave Zgodovinskega arhiva Celje in Zasavskega muzeja Trbovlje z naslovom *Iz hiše pisanih spominov – Zanimivi dogodki iz »življenja« občine Trbovlje od 1849. do 1941*.

Razstava in spremljajoči katalog sta sad sodelovanja arhivske svetovalke mag. Hedvike Zdove in višje kustosinje Irene Ivančič Lebar. Avtorici sta se spopadli s predstavitvijo arhivskega gradiva in muzejskih predmetov, povezanih z delovanjem lokalne (samo)uprave in zgodovino vsakdanjega življenja. Obdelavi prvega obdobja (do leta 1918) se je posvetila Hedvika Zdove, nadaljevanju pa njena soavtorica Irena Ivančič Lebar, ki je prispevala tudi muzeološko zasnovo, pripravo didaktične komponente razstave (učne liste) ter primerjalni prikaz nekaterih pomembnih občinskih služb nekdanj in danes.

Osnovna točka in osrednji motiv razstave je dobro dokumentirano delovanje občine Trbovlje od ustanovitve do začetka 2. svetovne vojne. Spremljamo ga s pomočjo arhivskega gradiva, ki ga hrani Zgodovinski arhiv Celje, pri tem pa je to arhivsko gradivo izvrstna rdeča nit in osnutek, na katerega je moč

natkati pravo bogastvo drobnih epizod – veselih, trpkih in žalostnih pričevanj o preteklosti Trbovelj.

Zasnova zbornika, ki je zelo sveže in lično oblikovan, je v glavnih potezah enaka kot muzejska postavitev – uvaja ga poglavje o formiranju občinske uprave in njenem poslovanju, potem pa se vrstijo zapis o graditvi trboveljskega občinskega »doma«, pričevanje o obisku najdražjega gosta, ki ni bil tovariš Tito, ampak cesar Franc Jožef, ter sklop poglavij z gospodarsko (zlasti trgovsko) temo (o sejmihi, kmetijski razstavi, krošnjarijenju in junakih nočne kronike). V drugem delu spremljamo dogajanje v Trbovljah po 1. svetovni vojni – krepitev delavskega gibanja, neuslišane želje po pridobitvi sedeža okrajne oblasti, razglasitev trga, zgodovino občinskih redarjev (policajev) in redarstva ter razgibano društveno življenje. Tudi med poglavji, ki obravnavajo čas po prvi svetovni vojni, je precej pozornosti namenjeno gospodarski zgodovini (obrtištvo, preskrbi), urbani značaj Trbovelj pa dokazujejo zapisi o zgraditvi in delovanju vodovoda, javnem prevozu, prometu in cestah ter javni razsvetljavi. Posebej zanimiv je prikaz reševanja problematike kanalizacije in ravnanja s fekalijami ter zgod in nezgod ob ureditvi javnega stranišča, svetovljansko krščenega za »klošmerl«.

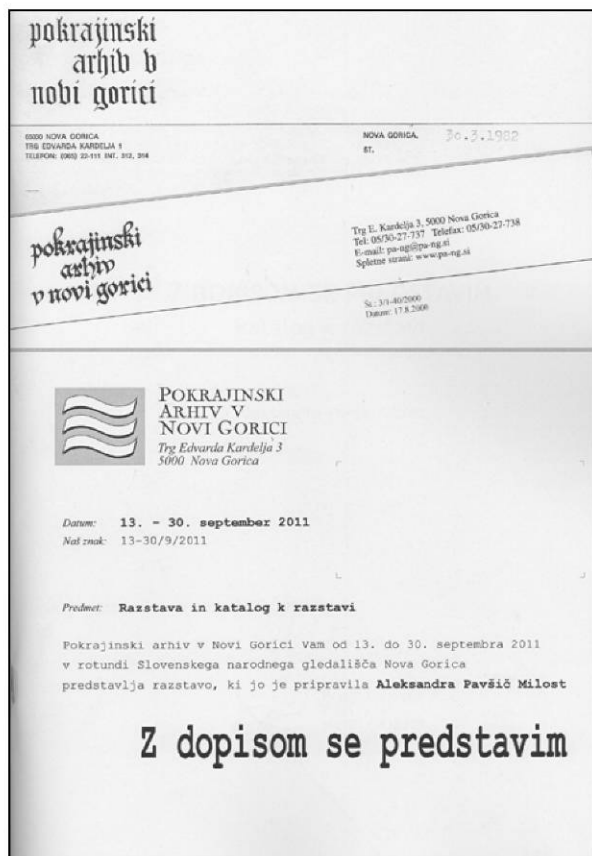
Katalog in razstava sta vsekakor odlični dokaz nujnosti plodnega sodelovanja med različnimi varuhi spominov – muzealci in arhivisti – in njihovimi hišami (pisanih ali drugačnih spominov). Brez dvoma bi tovrstno razstavo zmogel pripraviti tudi vsak zavod sam, a verjetno precej teže in bolj osiromašeno.

Številni obiski otvoritve in iskreno zanimanje za katalog, živahni pogovori in nostalgčni spomini na trboveljsko preteklost, kakršnim smo bili priča, so lahko za avtorici, pa tudi oba zavoda potrditev pravilne izbire tega prvega, a nikakor ne zadnjega skupnega podviga.

Aleksander Žižek

Z dopisom se predstavim, razstava in katalog Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici. Nova Gorica: Pokrajinski arhiv, 2011, 55 strani

V nizu dogajanj ob občinskem prazniku občine Nova Gorica je v preteklem letu Aleksandra Pavšič Milost pripravila slikovito in zanimivo razstavo dopisnih listov in računov severnoprimorskih podjetij, ki pričajo o razvoju njihovih znakov oz. logotipov. Med 13. in 30. septembrom 2011 je bila postavljena v rotundi Slovenskega narodnega gledališča Nova Gorica, od marca 2012 dalje pa je na ogled v avli Pokrajinskega arhiva v Novi Gorici.



V arhivih je med pisno kulturno dediščino tudi veliko dokumentov, ki so nastali pri poslovanju gospodarskih organizacij. Dopisni listi na predtiskanem papirju so eden od elementov celostne grafične podobe podjetja, ki ima zlasti v današnjih razmerah, ko je trg zasičen s ponudniki najrazličnejših izdelkov in storitev, izredno velik pomen. Podjetja ji posvečajo veliko pozornosti, saj jim omogoča široko prepoznavnost in s tem komercialno uspešnost. Osnovni element te prepoznavnosti je znak podjetja, ki je v poslovnem in potrošniškem svetu v uporabi povsod, kjer se pojavlja ime podjetja, na dopisnih listih, pisemskih ovojnicah, dobavnih, računih, plakatih, štampiljkah, poslovnih vizitkah, zgibankah, letakih, brošurah, katalogih, internetnih straneh, v televizijskih reklamah itd. Znak podjetja je lahko sestavljen iz črk, slike ali kombinacije obojega. V današnjih globalizacijskih procesih postaja zlasti slikovni znak izredno pomemben element komuniciranja podjetja, saj presega jezikovne ovire. Zato mora biti jasn in preprost ter prepoznaven glede na izdelek in storitev, ki ju ponuja podjetje.

Večina razstavljenih dopisnih listov je nastala v drugi polovici prejšnjega stoletja, nekateri so v uporabi še danes, nekaj pa jih sega v čas italijanske in avstrijske oblasti v naših krajih. Ti so nastali pri redkih podjetjih in številnih obrtnikih, ki so delovali že pred drugo svetovno vojno. Na razstavnih panojih in

v katalogu so znaki podjetij razvrščeni po gospodarskih zvrsteh oziroma področjih delovanja, v okviru letih pa od najstarejšega do najmlajšega. V spremnem besedilu je za večino podjetij, katerih znaki so predstavljeni na razstavi in v katalogu, nekaj osnovni podatkov o njihovem delovanju.

Znaki podjetij iz obdobja pred drugo svetovno vojno so večinoma zelo preprosti, sestavljeni le iz črk različnih oblik in velikosti, le redki so okrašeni z risbami. Po drugi svetovni vojni pa so postajali znaki podjetij vedno bolj slikoviti. Za prva desetletja je značilna zelo realistična likovna upodobitev dejavnosti podjetja, ki že sama po sebi pritegne pozornost in zelo nazorno pokaže, s čim se podjetje ukvarja. V znakih lesnih podjetij so bile risbe pohištva, lesarskega orodja (oblič, žaga), drevesnih listov, ostružkov, skladovnic lesa ipd. Gozdarske organizacije so si izbrale upodobitve dreves, hlodov in gozdnih poti, prevozniška podjetja skice cest, avtobusov in tovornjakov, kovaška risbe kovača ob nakovalu ter razne zobnike, gradbena podjetja opeko, mlevska podjetja mline, žitno klasje ali vrečo moke. Kmetijske zadruge so upodabljale vinsko trto in sadeže, mesnopredelovalna industrija govedo ipd.

Nekatera podjetja pa so si že za prve znake izbrala stilizirane in abstraktne podobe, ki sicer danes v znakih podjetij tudi prevladujejo. Za vsa podjetja pa velja, da so se njihovi znaki zaradi razvoja tehnologije in modnih smernic v oblikovanju z leti spreminjali. Nekatera podjetja so le nekoliko posodabljala že uveljavljene znake, druga pa so se odločala za povsem nove upodobitve.

Avtorica poudarja, da ne gre za sistematično študijo vseh podjetij in njihovih znakov, pač pa le za izbor, ki bo morda vzbudi za nadaljnje raziskave te zanimive tematike.

Metka Nusdorfer Vuksanović

Oče in sin zapisana glasbi. Ivan Kacin (1884–1953): organist, izdelovalec orgel, zborovodja. Paul John Sifler (1911–2001): skladatelj, organist, zborovodja. Nova Gorica: Pokrajinski arhiv, 2012, 52 strani

Malokdaj se človeku zgodi, da ga kak dogodek ali kako nepričakovano odkritje tako zelo osvoji, da mu vtisne pečat v srce in dušo in ga pripravi do pravega ganotja. To se je zgodilo piscu tega zapisa proti koncu leta 2011 in v prvih mesecih tega. Vse je prišlo iznenada.

Znana upokojena novinarka in pisateljica zgodovinskega knjig s posebnimi primorskimi temami Dorica Makuc iz Gorice je dala v pozni jeseni minulega leta Pokrajinskemu arhivu v Novi Gorici pobudo, da